

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – spodbujati solidarnost med generacijami

COM(2007) 244 konč.

(2008/C 120/16)

Komisija je 20. junija 2007 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – spodbujati solidarnost med generacijami.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 14. novembra 2007. Poročevalec je bil g. JAHIER.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 440. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2007 (seja z dne 13. decembra) s 106 glasovi za, 21 glasovi proti in 28 vzdržanimi glasovi.

1. Uvod

1.1 Načelo solidarnosti med generacijami je eden od strukturnih ključev evropskega socialnega modela in zaradi posledic demografskega neravnovesja ga je treba znova spodbuditi in najti nove rešitve za njegov razvoj v okviru novih in nujnih finančnih ravnovesij. Ohranitev načela solidarnosti med generacijami zahteva aktiven pristop javnih oblasti na različnih ravneh in vodilno vlogo vseh socialnih akterjev pri zagotavljanju kakovostnih socialnih storitev splošnega pomena za družine, mlade in vse, ki so odvisni od pomoči drugih, kakor tudi trajne pokojninske sisteme in sisteme socialne varnosti.

1.2 EESO je doslej pripravil vrsto mnenj ⁽¹⁾ o vseh teh temah, zlasti o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja, spodbujanju enakih možnosti ter zaposlovanju, s posebnim ozirom na zaposlovanje žensk. Priporočila teh mnenj še enkrat v celoti podpiramo ter ponovno izpostavljamo v analizi in predlogih tega mnenja.

1.3 Čeprav je naslov sporočila Komisije Spodbujati solidarnost med generacijami, je njeno vsebina usmerjena v glavnem v problematiko družine, tudi v povezavi z novo Evropsko zvezo za družino, ki jo je nedavno predlagal Evropski svet. Sedanja dinamika na ravni Skupnosti prazaprav odraža novo veliko pozornost, ki se po dolgem premoru namenja vprašanju družine in ukrepom na tem področju, in je – kot zatrjuje Komisija v svojem sporočilu – „prvi del evropskega odgovora na izzive, ki jih ustvarjajo demografske spremembe“. Zato se to mnenje osredotoča v glavnem na te problematike.

(1) Glej mnenje EESO s 16. decembra 2004 o odnosih med generacijami (poročevalec: g. BLOCH-LAINÉ), UL C 157, 28.6.2005; mnenje EESO s 14. marca 2007 o družini in demografskih spremembah (poročevalec g. BUFFETAUT), UL C 161, 13.7.2007; mnenje EESO s 14. marca 2007 o gospodarskem in proračunskem vplivu staranja prebivalstva (poročevalec: ga. FLORIO), UL C 161, 13.7.2007; mnenje EESO o vlogi socialnih partnerjev pri usklajevanju poklicnega, družinskega in zasebnega življenja (poročevalec: g. CLEVER), julij 2007, če navedemo le najpomembnejša.

1.4 Leta 1983 je Evropski parlament sprejel resolucijo o evropski družinski politiki, ki ji je s tem prvič dal evropsko prepoznavnost, predvsem pa omogočil, da je bila v naslednjem letu odprta proračunska postavka za spodbujanje ukrepov v korist družin.

1.5 Leta 1989 je bila prva seja Sveta ministrov za družino, ki je na podlagi predlogov Evropske komisije sprejel določene pomembne ukrepe. Na Komisijo je naslovil prošnjo za ustanovitev evropskega observatorija za socialni položaj, demografijo in družino, ki se danes imenuje Observatorij za demografijo in socialni položaj, ter skupine na visoki ravni, pristojne za področje družine. Nazadnje je Komisija ustanovila medresorsko skupino, zadolženo za družinsko razsežnost različnih politik Skupnosti. Ob tej priložnosti je Svet sklenil institucionalizirati stike z organizacijami družin in z medskupino Evropskega parlamenta za družino in zaščito otrok.

1.6 V letih 1994, 1999 in 2004 je Evropski parlament sprejel nove resolucije, medskupina za družino in zaščito otrok pa je bila ustanovljena leta 1988.

1.7 Kriza, ki je leta 1998 doletela proračunske postavke in njihovo pravno podlago, je na žalost pomenila ukinitvev proračunske postavke za pomoč družinam.

1.8 Obravnavano sporočilo je nadaljevanje razmišljanja o demografiji, ki ga je Komisija začela leta 2005 z zeleno knjigo o demografskih izzivih ⁽²⁾ in nadaljevala s sporočilom *Demografska prihodnost Evrope, kako spremeniti izziv v priložnost* ⁽³⁾. Hkrati pa je to sporočilo tudi del širše institucionalne dinamike, ki se je

⁽²⁾ COM(2005) 94 konč.

⁽³⁾ COM(2006) 571 konč., glede katerega je Odbor predstavil svoja stališča v okviru raziskovalnega mnenja na zahtevo nemškega predsedstva – mnenje EESO o družini in demografskih spremembah (poročevalec: g. BUFFETAUT, UL C 161, 13.7.2007).

začela v času nemškega predsedovanja s sklepi spomladanskega Evropskega sveta in zaključila s sklepi Sveta ministrov glede Zveze za družino z dne 30. maja 2007, ki jih je v svojih sklepih obnovil tudi Evropski svet 21. in 22. junija 2007.

1.9 Sporočilo navaja, da imamo v Evropi v glavnem tri oblike pomoči družinam: nadomestila za neposredne ali posredne stroške, povezane z družino; storitve v pomoč staršem pri varstvu in vzgoji otrok ter oskrbi oseb, odvisnih od pomoči drugih; prilagoditve delovnega časa, pogojev za delo in zaposlitev ter dostopa do socialnih storitev splošnega pomena na lokalni ravni. Te tri razsežnosti so se v državah članicah razvile zelo različno, zaradi različnih političnih izbir in ciljev posameznih držav. Komisija težko presodi, katere politike so bile najučinkovitejše, kljub temu pa poudarja, da so nekatere države (skandinavske države) uspele sestaviti sveženj ukrepov za usklajevanje poklicnega in družinskega življenja ter enakost žensk in moških, ki spodbuja visoko stopnjo rodnosti, hkrati pa zagotavlja velik delež zaposlenosti žensk.

1.10 Čeprav je družinska politika v ožjem pomenu besede v izključni pristojnosti držav članic, Komisija ugotavlja, da je Evropska unija v svojih političnih ukrepih vedno skušala upoštevati razsežnost družine in kakovost življenja njenih članov. Poleg tega je usklajevanje družinskega in poklicnega življenja v okviru lizbonske strategije postalo eden od temeljev politike EU na področju zaposlovanja.

1.11 Sporočilo Komisije v nadaljevanju opisuje značilnosti Evropske zveze za družino ter evropske ukrepe v podporo tej zvezi. Predvidena je zlasti ustanovitev skupine vladnih strokovnjakov na visoki ravni za demografska vprašanja; organizacija forumov ter mrež na evropski, pa tudi nacionalni, regionalni in lokalni ravni; ustanovitev observatorija dobrih praks pri Evropski fundaciji za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer; ter vrsta raziskovalnih orodij, osredotočenih zlasti na 7. okvirni program. Komisija namerava uporabiti sredstva evropskih strukturnih skladov za spodbujanje enakih možnosti ter usklajevanje družinskega in poklicnega življenja.

2. Ugotovitve in izzivi

2.1.1 Vprašanje solidarnosti med generacijami je gotovo zelo široko in kompleksno in spada v zapletenejši okvir izzivov, ki jih prinašajo različne družbene, gospodarske in mednarodne spremembe, med drugimi tudi staranje prebivalstva, ki bodo pomembno vplivale na prihodnost evropskih državljanov, zlasti

na njihove družbene in delovne razmere. Komisija je v sporočilu zapisala, da lizbonska strategija ponuja okvir za posodobitev družinskih politik s spodbujanjem enakih možnosti, predvsem pa boljše usklajevanje poklicnega, družinskega in zasebnega življenja, kar prispeva k boljši udeleženi žensk na trgu dela. To usklajevanje je poudarjeno tudi v integriranih smernicah za rast in delovna mesta, v skladu s katerimi je treba politiko zaposlovanja oblikovati ob upoštevanju družinskih okoliščin in njihovih sprememb v različnih življenjskih obdobjih. Odprta metoda usklajevanja na področjih socialnega varstva in socialnega vključevanja je usmerjena v izboljšanje položaja revnih otrok in njihovih družin, podporo dolgoročnega varstva odvisnih družinskih članov in posodobitev pokojninskih sistemov.

2.1.2 Srečevanje generacij, do katerega prihaja in ki se razvija v družinah, je postalo tudi v Evropi izredno pomemben izziv. V okviru družine se naravno izraža solidarnost med spoloma, med generacijami. Zaradi družbenih sprememb se je pojavila cela vrsta različnih družinskih struktur. Pri oblikovanju ukrepov je treba upoštevati vse različne družinske situacije ter spoštovati načelo subsidiarnosti in nacionalno zakonodajo ⁽⁴⁾.

2.1.3 Najnovejša poročila o demografskih in socialnih razmerah kažejo, da v različnih deželah število družin narašča, upada pa število družinskih članov. Hkrati pa sestava družin doživlja veliko večje spremembe kot v preteklosti zaradi manjšega števila porok (v šestdesetih letih prejšnjega stoletja se je poročilo 8 od 1 000 ljudi, v letu 1999 pa 5,1 od 1 000), višanja starosti ob poroki, povečanja števila ločitev in razvez kakor tudi števila ljudi, ki živijo sami, ter rojstev zunaj zakonskih zvez. Število otrok, ki živijo v enostarševskih družinah se je v EU od leta 1983 povečalo za 50 % in trenutno živi v takih družinah 13 % vseh otrok v EU (največ jih je v Veliki Britaniji, kar 25 %) ⁽⁵⁾. Vse večje število otrok živi v mešanih družinah z več starimi starši ter sestrami in brati iz prejšnjih družin. Vse pogostejše so posvojitve otrok zunaj Evrope, zaradi priseljevanja pa se pojavljajo nove družinske kulture.

2.1.4 Stopnja rodnosti v Evropi je danes približno 1,45 otroka na žensko, kar je znatno manj od stopnje, potrebne za obnovo prebivalstva. Najnižje stopnje beležijo sredozemske in vzhodne države. Zmanjševanje rodnosti je v EU skoraj splošen pojav: od šestdesetih let prejšnjega stoletja do danes se je rodnost zmanjšala za več kot 45 %.

⁽⁴⁾ Glej mnenje EESO z dne 28.9.2005 o zeleni knjigi o pravu, ki se uporablja, in pristojnosti v zadevah, povezanih z razvezo, poročevalec: g. RETUREAU (UL C 24, 31.1.2006), kjer je navedeno, da „zeleni knjiga odsvetuje harmonizacijo materialnega prava, s čimer Odbor soglašala“.

⁽⁵⁾ Eurostat, *Prebivalstvo v Evropi*, 2005. Čeprav je razširjenost enostarševskih družin v državah EU zelo različna (v Italiji je ta trend manj razširjen kot na Švedskem), je spolna sestava teh družin v vseh državah skoraj enaka (ženske izrazito prevladujejo), edina izjema je Švedska, kjer je 26 % staršev, ki sami vzgajajo svoje otroke, moških.

2.1.5 Zato je v naših družbah vedno manj mladih in otrok ter vedno več upokojevcev in starejših ljudi na splošno. Leta 1950 je imelo 40 % prebivalstva EU-25 manj kot 25 let. V letu 2000 je bil njihov delež le 30 % in do leta 2025 bo padel na 25 %. Nasprotno pa je v letu 1950 bila samo ena oseba od desetih starejša od 65 let, v letu 2000 ena od šestih, v letu 2025 pa se bomo približali razmerju ena od štirih. Te številke kažejo na korenito preobrazbo strukture potrošnje, potreb po stanovanju in oskrbi, družbenega vedenja pa tudi prednostnih nalog javnih politik.

2.1.6 Po zaslugi raznih modelov socialne varnosti, delovnih pogojev in napredka medicine danes velika večina starejših ljudi seveda lahko računa na precej dolgo življenjsko dobo in relativno zadovoljive dohodke. Kljub temu pa še vedno obstajajo velike težave zaradi revščine, ki jo trpi šestina žensk nad 65 let in na splošno četrtnina starejših ljudi, ki živijo sami ⁽⁶⁾. Razlog za revščino in izključenost starejših žensk je ponavadi dejstvo, da so bile v preteklosti manj poklicno aktivne ali pa sploh niso bile zaposlene. Položaj je seveda še hujši in družine še bolj obremenjene, ko gre za ljudi, starejše od 70 in 80 let, saj sistem socialne varnosti in socialnega skrbstva ni sposoben zagotoviti ustreznih storitev.

2.2 Po ugotovitvah Evrobarometra ⁽⁷⁾ je 97 % Evropejcem družina med najpomembnejšimi vidiki njihovega življenja in jo uvrščajo takoj za zdravje. Pozitivno mnenje Evropejcev je še očitnejše, ko govorijo o prihodnosti ⁽⁸⁾. Pomen družine je očiten, kadar potrebujemo pomoč: 70 % vprašanih je dejalo, da se obrne najprej na partnerja, medtem ko se jih 25 % obrne na drugega sorodnika, zlasti v primeru bolezni (88 %), ko potrebuje nasvet (78 %) ali denar (68 %).

2.3 Vse več družin v Evropi živi na obrobju velikih mest. Vendar pa ta model skriva velike razlike v starostni strukturi: v velikih mestih živijo zlasti zelo stari ljudje in mladina, medtem ko se družine z otroki in ljudje, ki so dosegli upokojitveno starost, raje naseljujejo v majhnih mestih. Različni kraji bivanja

⁽⁶⁾ Revščina je opredeljena glede na raven dohodkov v posameznih državah članicah, zato se zdi, da je v nekaterih novih državah članicah manjša (na primer na Poljskem le 6 %), v ostalih pa precej večja, na primer na Irskem (44 %), v Grčiji (33 %), na Portugalskem (30 %), v Belgiji (26 %) in v Veliki Britaniji (24 %). *Socialna realnost v Evropi*, temeljni dokument za posvetovanje, ki ga je pripravil Urad svetovalcev za evropsko politiko (BEP), marec 2007.

⁽⁷⁾ Posebni Evrobarometer 273, *Socialna realnost v Evropi*, februar 2007.

⁽⁸⁾ V zvezi s to tematiko glej knjigo *Valori a confronto (Primerjava vrednot)* R. Guberta in G. Pollinija, Milano, 2006, ki temelji na podatkih raziskave o evropskem sistemu vrednot (*European Values Study*), ki je zajela okrog 40 000 prebivalcev 33 evropskih držav (poleg 27 držav članic EU tudi nekatere države članice Sveta Evrope) in ki so jo izvedle razne evropske univerze. Tudi raziskava o demografski prihodnosti Evrope (*The demographic future of Europe*), ki jo je opravil Robert Bosch Institute v sodelovanju z nemškim zveznim inštitutom za demografske raziskave in je zajela 34 000 prebivalcev 14 evropskih držav, potrjuje močno navezanost Evropejcev na institut družine.

različnih starostnih skupin povzročajo nove težave pri upravljanju storitev in socialni koheziji v velikih mestnih območjih, dodatno pa jih zaostrejuje migracijska gibanja, ki jih je v povprečju več v mestih, kjer so potrebe po delovni sili večje.

2.4 Glede starosti prebivalstva ugotavljamo, da se je delež evropskega prebivalstva, starejšega od 65 let, povečal in leta 2005 dosegel 17,2 % (EU-15). Ženske zaradi daljše pričakovane življenjske dobe predstavljajo večji delež rastoče skupine starejših oseb; v vseh evropskih državah je 50 % prebivalstva, starejšega od 65 let, žensk.

2.5 Glede revščine pa ugotavljamo, da jo trpi 72 milijonov ljudi v EU-25 (15 %) in 26 milijonov jih živi na meji revščine ⁽⁹⁾. Od teh je 12 milijonov starejših ljudi; 9 % prebivalstva EU je živelo v družini z nizkimi dohodki dve leti od treh zadnjih let življenja; tveganje revščine je prisotno v glavnem v družinah z več otroki. Okrog 20 % od 94 milijonov mladih pod 18 let v Evropi je izpostavljenih tveganju revščine; v zadnjih treh desetletjih je stopnja revščine med otroki narasla v vseh državah članicah in je večja od stopnje revščine celotnega prebivalstva, zlasti zaskrbljujoča je v enostarševskih družinah in družinah, ki jih ogroža dolgotrajna brezposelnost ali premajhna zaposlenost, ter v velikih družinah. Otroci iz revnih družin trpijo pomanjkanje, so močno prikrajšani, imajo večje zdravstvene težave, slabši uspeh v šoli, za kar bo v prihodnosti gotovo treba plačati visoko socialno, gospodarsko in politično ceno. Takšno zapostavljanje otrokovih pravic spodbuja kriminalna dejanja mladoletnikov, kakor tudi izkoriščanje otrok in trgovino z otroki.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Kljub ugotovitvam, ki smo jih predstavili v uvodu, pa so Evropske institucije doslej imele velike težave z upoštevanjem družine kot družbene strukture, ki igra bistveno vlogo v sodobni družbi in si zato zasluži večje zanimanje Skupnosti.

3.2 Čeprav v mednarodnem in evropskem okviru lahko zasledimo veliko uradnih izjav najrazličnejših javnih organov, ki družini pripisujejo bistveno vlogo v družbi, pa Evropa dejansko še vedno ni vključila družine med prednostne naloge; te temeljijo v glavnem na dveh stebrih: na eni strani imamo sile

⁽⁹⁾ Izračun je narejen na podlagi praga revščine, ki znaša 60 % povprečnega dohodka. Socialni položaj v Evropi, 2004 in Eurostat 2003. Glej tudi zadnje poročilo o socialnem položaju v Evropi 2005–2006, ki ga je Komisija objavila spomladi 2007 in ki obravnava ravnotežje med generacijami v starajoči se Evropi.

liberaliziranega trga in konkurence, na drugi pa enakost možnosti vseh državljanov. Sklicevanje na ta dva stebra je očitno na primer pri lizbonski strategiji in Socialni agendi 2005–2010.

3.3 Na splošno Evropska komisija obravnava temo družine z vidika socialne politike, zaposlovanja in enakih možnosti ⁽¹⁰⁾. Kljub temu pa številni dokumenti, ki se nanašajo na mlade, pravice otrok, vprašanja izobraževanja itd., običajno ne omenjajo pojma družine in njihov pristop je večinoma usmerjen zgolj v pravice posameznikov oziroma v posameznike kot ekonomske akterje. Posameznik se redko obravnava z vidika razsežnosti njegovih odnosov, v katerih je najprej del družine in sistema razmerij z družbo, ki ga obkroža, družina pa ima še vedno najpomembnejšo vlogo pri pomoči pri odraščanju osebe, spremljanju njenega vključevanja v družbeno in poklicno življenje, zelo pogosto tudi pri prevzemanju oskrbe v primeru bolezni terčasne ali trajne invalidnosti in odvisnosti od drugih. Socialne storitve, ki jih ponujajo javne ustanove, so še vedno bistvenega pomena, še posebej pri podpori usklajevanja poklicnega in družinskega življenja, preprečevanju revščine družin in brezposelnosti v družinah ter podpori in pomoči družinam, ki se spopadajo z boleznijo, zasvojenostjo, težavami pri vzgoji otrok in nasiljem. Vendar pa te storitve same ne morejo ustrezno zadovoljiti čustvenih in psiholoških potreb tistih, ki oskrbo prejemajo, in tistih, ki jo ponujajo ⁽¹¹⁾.

3.4 Vse večje zahteve evropskih državljanov po usmeritvi pozornosti na družine je nemško predsedstvo EU očitno precej dobro sprejelo, saj je predlagalo, da bi institucije vzpostavile „veliko zavezništvo“ pri spodbujanju usklajenih politik za izravnavo neravnovesja, ki ga je povzročilo zmanjševanje rojstev in večanje števila starejših ljudi. V zadnjih dveh letih smo dejansko opazili ponovni zagon vseh institucij EU, ki ga zaznamuje bolj sistematičen, strateški in v prihodnost usmerjen pristop, ki ima kot tak tudi večje možnosti.

3.5 Ta se jasno kaže tudi v pomembnih določbah o družini, ki jih vsebuje Listina Evropske unije o temeljnih pravicah ⁽¹²⁾, čeprav bi bilo zaželeno, da bi pri reviziji pogodb Evropske unije v člen 3, posvečen ciljem Evropske unije, dodali izrecno navedbo „podpore družinskemu življenju“.

⁽¹⁰⁾ Za vprašanja družine je zadolžen generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti. Specifični dokumenti so dostopni na spletni strani Evropske zveze za družino, http://ec.europa.eu/employment_social/families/index_en.html. Je pa obžalovanja vredno, da nimamo dostopa tudi do vsega pomembnega dela, ki ga je v teku celega desetletja pred letom 2000 opravil leta 1989 ustanovljeni in že omenjeni Observatorij za družine.

⁽¹¹⁾ Susy Giullari in Jane Lewis, *The Adult Worker Model Family, Gender equality and care (Družina, ki temelji na modelu odraslega zaposlenega, enakost med spoloma in varstvo)*; socialna politika in razvoj, Programski dokument 19, Inštitut ZN za socialni razvoj, april 2005.

⁽¹²⁾ Členi 7, 9, 14, 24-3, 33, 34.

3.6 EESO zelo ceni sporočilo Komisije, ki predvideva natančen operativni časovni načrt uresničevanja projekta Evropske zveze za družino. Ta zveza je konstruktivna platforma – ki vključuje številne usmeritve, ki jih je EESO že predlagal in ki so bile na splošno predmet razprave v zadnjih letih – namenjena soočanju z izzivi demografskih sprememb, podpiranju sodelovanja in partnerstva med različnimi akterji, da se izboljša usklajevanje poklicnega z družinskim in zasebnim življenjem tudi s pomočjo odločnega vlaganja v sistem kakovostnih storitev za otroke in družine, s čimer bi lahko prenovili in utrdili solidarnost med generacijami.

3.7 Vseeno pa je obžalovanja vredno dejstvo, da zaradi pomanjkanja podpore nekaterih držav članic ni bilo mogoče izvajati odprte metode usklajevanja na tem področju, kar bi Zvezi omogočilo večji strateški in strukturni pomen. EESO pa vseeno priznava, da je sporočilo podlaga za razvoj organske platforme, ta pa v ničemer ne ogroža možnosti nadaljnjega razvoja, ki bi temeljil na izrazitejšem usklajevanju.

3.8 Po odločilnem impulzu nemškega predsedstva EU bo torej treba poskrbeti, da te nove delovne usmeritve slučajno ne bi potisnili na rob. V okviru nove in vse večje pozornosti različnih evropskih instanc, ki se posvečajo socialnim vprašanjem in dobremu počutju državljanov, postaja družina novo središče pozornosti, razmišljanja in ukrepanja. Zato bi bilo treba te prve in plašne korake okrepiti in postopoma razviti s pomočjo natančnega delovnega načrta, ki bi se zaključil s Tretjim demografskim forumom, predvidoma leta 2010.

3.9 Na splošno gre za to, da bi pragmatično priznali praktičen in bistven prispevek družin naši družbi in njihovo konkretno skrb za ljudi v vseh starostnih obdobjih, obenem pa upoštevali tudi njihovo socialno in gospodarsko koristnost, kakor tudi vse večje stroške, katerim družina ne more biti kos, zlasti ne pri socialnih storitvah, če ni deležna ustrezne podpore in spodbude za krepitev lastne vloge.

3.10 Ne tem področju imajo socialni partnerji na različnih ravneh že sedaj pomembno vlogo. Evropski socialni partnerji so v okviru prvega skupnega delovnega programa 2003–2006 predstavili shemo ukrepov za enake možnosti s posebnim poudarkom na usklajevanju družinskega in poklicnega življenja

ter vseh s tem povezanih vidikov. Njihov drugi delovni program za obdobje 2006–2008 pa končno temelji na obširni analizi glavnih izzivov trga dela ⁽¹³⁾. EESO spodbuja socialne partnerje, naj nadaljujejo v tej smeri.

3.11 Vendar pa je treba tudi in vedno bolj upoštevati strukturno razsežnost nalog proizvodnje in ponovnega proizvodnje družbenega kapitala in kapitala odnosov, ki dobivata vedno večje priznanje kot temeljni sestavini dobrega počutja posameznikov in celotne družbe. Čas, posvečen otrokom in družini, je gotovo čas, ki ga odrekamo karieri, obenem pa je naložba v oskrbo ali izobrazbo, zato je temu treba dati priznanje in vrednost: razmisliti bi veljalo o možnosti, da bi obstoječim ukrepom (nadomestila, davčne olajšave, starševski dopust itd.) dali priznanje, na primer v obliki priznavanja pokojninske dobe za čas, ki ga nekdo posveti družinskemu članu ⁽¹⁴⁾, ki je odvisen od pomoči, tako da solidarnost med generacijami v prihodnosti ne bi ustvarjala dolgov (na primer s premajhnimi pokojninami in večjim tveganjem pojava revščine), ki bi prizadeli zlasti ženske.

3.12 Tako je treba razmisliti tudi o razsežnosti brezplačnega posvečanja časa, ki ga je težko izmeriti in zato pogosto ostaja neopazno, čeprav močno vpliva na kakovost socialnega življenja, za katerega si prizadeva in ki ga ceni večina ljudi.

3.13 Zato je treba izraziti drugačno, eksplicitno in pozitivno, družbeno vrednotenje te strukturne in temeljne razsežnosti ljudi, iz katere izvirajo in se tkejo socialne vezi, ki bi spremljalo boljši razvoj in prilagoditev vseh ostalih razmer na področju okolja in storitev ter tako omogočilo izpolnitev pričakovanih državljanov glede ustvarjanja družine, zelenega števila otrok in mirnega posvečanja svojim bližnjim.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Sporočilo Komisije že vsebuje določene pozitivne in dobro strukturirane delovne usmeritve, izražene tako v namerah kot tudi v prvih ukrepih (kot je na primer vzpostavitev skupine vladnih strokovnjakov na visoki ravni za demografska vprašanja). EESO te delovne usmeritve podpira, v celoti spodbuja njihov razvoj in želi, da bi se vedno na pravi način razširjale ter da bi s širokim obveščanjem o njihovem napredovanju omogočili kar največjo udeležbo v tem procesu.

⁽¹³⁾ Evropski socialni partnerji so julija 2007 poslali pismo komisarju Špidli, v katerem so izrazili pripravljenost za razjasnitev stanja v EU v povezavi z direktivo o dopustu iz družinskih razlogov ter usklajevanjem poklicnega in družinskega življenja. Organizacije so za ta namen ustanovile skupno delovno skupino, ki bo pripravila poročilo za evropski socialni vrh marca 2008.

⁽¹⁴⁾ Na primer: novi ukrepi so predvideni na Finskem, kjer so socialni partnerji s pogajanjem leta 2003 dosegli pomembno reformo pokojninskega sistema, ki jo je nato sprejel parlament leta 2004 in je začela veljati leta 2005. Podrobnejše informacije so na voljo v angleščini na spletni strani: www.tyoelake.fi.

4.2 Glede pozitivnega vključevanja lokalnih in regionalnih akterjev, ki je zaradi vedno bolj odločilne in osrednje vloge institucij teh ravni pri nudenju socialnih storitev in izvajanju učinkovitih poskusov zelo pomembno, se zdi koristno ne le spodbujati organizacije regionalnih in lokalnih forumov, ampak tudi povabiti Komisijo, naj ima proaktivno vlogo in naj v soglasju z zainteresiranimi stranmi pripravi in podpre podroben program forumov in pobud v vseh državah članicah, da bi zagotovila kar se da veliko udeležbo v tem procesu.

4.3 EESO meni, da je treba podpreti ustanovitev observatorija dobrih praks na področju družinskih politik pri Evropski fundaciji za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer in priporoča, da bi ta postopek potekal ob intenzivnem posvetovanju z akterji civilne družbe, zlasti z združenji družin, in to v vseh fazah, tako pri prepoznavanju dobrih praks kot tudi v primernih trenutkih soočenj in razmisleka.

4.4 Treba bo skrbeti, da se ta observatorij ne bo osredotočal zgolj na družinska vprašanja, povezana z delovnim življenjem, ampak da se bo raje usmeril v razvijanje natančnega prepoznavanja potreb družin in vseh generacij ter na ponudbo in stroške za zaščito in spodbujanje razvoja nove solidarnosti med generacijami. S tem bi prispeval k pregledu stanja infrastrukture socialnega državljanstva v državah članicah Unije ⁽¹⁵⁾.

4.5 Za področje raziskav EESO predlaga, da bi preučili tudi naslednje posebne vidike:

— vlogo in učinek davčnih politik (tako na področju nadomestil kot davčnih odbitkov in olajšav), ki jih izvajajo različne države članice in ki so družinskemu življenju v korist ali škodo, zlasti v povezavi z otroki (od rojstva dalje, za oskrbo in vzgojo) in odraslimi, za katere skrbi vsaka družinska celica; usklajevanje poklicnega in družinskega življenja; zaposlenost žensk in pravičnejšo delitev dela med moškimi in ženskami;

— politike in ukrepe, namenjene aktivnim ljudem v tretjem življenjskem obdobju, ob upoštevanju dejstva, da je obdobje med upokojitvijo in začetkom odvisnosti od drugih zaradi boleznih ali visoke starosti vse daljše, ter razvoj pobud in ukrepov, ki bi lahko starejše zanimali in jih pritegnili v socialne in kulturne dejavnosti v korist njihovih skupnosti, kar bi okrepilo kakovost celotnega socialnega kapitala;

⁽¹⁵⁾ Glej mnenje EESO z dne 10. decembra 2003 o Agendi za socialno politiko (poročevalec: g. JAHIER-LAINÉ), UL C 80, 30.3.2004.

— perspektivo življenjskega ciklusa, da bi preučili možnost, kako nadomestiti sedanjo linearno strukturo povprečne življenjske poti ⁽¹⁶⁾ z bolj mobilno in spremenljivo, v kateri naložbe v družino, prekinitve dela zaradi ukvarjanja z otroki in posvečanja drugim pomoči potrebnim družinskim članom ali zaradi nadaljnega izobraževanja, ne bi nujno pomenile škodo za poklicno kariero, ampak bi postopoma postala normalna in običajna izbira večine moških in žensk, ki bi to želeli ⁽¹⁷⁾;

— zato bi bilo treba upoštevati, da prej omenjeno znatno povečanje števila enostarševskih družin pomeni tveganje za osamljenost starostnikov, ki jih bodo močno obremenjevali obvezni stroški in katerim bi mobilna struktura močno ogrozila življenjski standard. Morali bi preučiti, kakšne ukrepe bi bilo treba sprejeti, da bi raven pokojnin vsakomur omogočala dostojen življenjski standard, kakor tudi možnost, da bi individualizirali pokojnine družinskih članov;

— družbeni vpliv in stroške revščine otrok (vključno s trgovino z otroki in kriminalnimi dejanji, katerih žrtve so otroci); ponudbe podpore za družine, ki se spopadajo z brezposelnostjo, boleznijo, zasvojenostjo, težavami z duševnim zdravjem, nasiljem v družini in težavami pri vzgoji otrok; ovire za mlade obeh spolov na poti do samostojnosti in pri oblikovanju družine.

4.6 Obstajata pa še dve malo raziskani področji, za kateri EESO meni, da bi jima morala Komisija v okviru te strategije nameniti več pozornosti:

— stanovanjske politike, ki se jih še vedno snuje v okviru življenjskega ciklusa, v katerem absolutno prevladuje delu posvečen del, kar pa, kot kaže, ne ustreza več sedanjemu stanju ⁽¹⁸⁾. To velja predvsem za socialna stanovanja, tako v povezavi z razvojem družinskih vrtcev kot s pravico in dejansko možnostjo, ki jo imajo mnoge od pomoči drugih odvisne osebe, da živijo doma;

— položaj invalidnih oseb ali oseb, ki so v veliki meri odvisne od pomoči drugih, ki pogosto stanujejo doma ali pri svoji

družini in ne predstavljajo le izziva za uvedbo storitev in izdelkov, ki starejšim osebam omogoča neodvisno življenje v lastnem domu, temveč tudi izziv za dinamiko osamljenosti ljudi in družin, ki se je zavemo šele, ko smo priča socialnim tragedijam.

4.7 Posebno pozornost si zato zasluži predlog, ki ga je nedavno predstavilo različnim evropskim institucijam veliko združenje organizacij družin na evropski ravni ⁽¹⁹⁾. Predlog vsebuje zahtevo po ponovnem pregledu davčnih stopenj DDV za proizvode za otroke, od plenice za dojenčke dalje. Glede tega se je Komisija 19. julija 2006 že politično obvezala, da bo predlagala revizijo VI. direktive in zlasti Priloge H Direktive 2006/112/ES, v kateri so navedeni proizvodi in storitve, za katere države članice lahko eventualno uporabijo znižano stopnjo DDV-ja, ki pa ne more biti nižja od 5 % ⁽²⁰⁾. Cena teh izdelkov v povprečju precej obremenjuje proračun vseh družin v Evropi. EESO podpira ta predlog, ki bi bil konkretna poteza v pristojnosti Evropske unije, s katero bi države članice lahko izboljšale gmotni položaj družin.

4.8 Na koncu velja omeniti še dve posebni delovni usmeritvi.

— Prva je potreba po natančnejšem vključevanju vprašanja družine v različne politike Skupnosti (*family mainstreaming*), da bi sistematično upoštevali učinek vsakega izvajane ukrepa na družine ter razsežnost družine na različnih področjih družbenega in gospodarskega delovanja Unije. EESO zato meni, da bi bilo dobro, da bi Komisija ponovno aktivirala medsektorsko skupino, ki je bila ustanovljena leta 1989 in ki je pozneje razpadla, saj bi na ta način lahko bolje usklajevala ukrepe na tem področju.

— Druga pa je potreba po sistematičnem posvetovanju z evropskimi državljani, zlasti z združenji družin in socialnimi partnerji, da bi dosegli boljše redne ocene sprejetih ukrepov, natančnejše in učinkovitejše razširjanje informacij, bodisi s finančno podporo temu procesu ali z ustanovitvijo ustreznih postopkov in organov. EESO bi bil lahko idealna institucija, ki bi dajala strukturno stabilnost tej nalogi.

⁽¹⁶⁾ Danes je prevladujoča življenjska pot zelo togo zaporedje obdobja rasti, šolanja, težkega in dolgotrajnega vključevanja v svet zaposlitve, ki neizogibno vpliva na čas, namenjen družini, in na možnost, da bi imeli otroke, in se zaključijo z odraslostjo, ko človeka doleti, da mora hkrati podpirati otroke in skrbeti za ostarele starše, ki niso več neodvisni.

⁽¹⁷⁾ Pri tem je treba absolutno podpreti in razširiti smeri raziskav, ki jih je že predvidela Dublinska fundacija.

⁽¹⁸⁾ S tem v zvezi glej tudi mnenje *Stanovanja in regionalna politika* (poročevalec g. GRASSO in soporočevalka ga. PRUD'HOMME), UL C 161, 13.7.2007.

⁽¹⁹⁾ 15. maja letos, ob svetovnem dnevu družine, je ELFAC (Evropska konfederacija velikih družin) skupaj z mnogimi drugimi organizacijami, kot je COFACE (Konfederacija organizacij družin Evropske unije), odgovorne vseh institucij opozorila na „potrebo po zmanjšanju DDV-ja za izdelke, ki so bistveni za otrokovo rast in razvoj“ (*Need for reduced VAT on essential items for child raising*). Več dokumentov in informacij je na voljo na spletni strani www.elfac.org.

⁽²⁰⁾ Danes nekatere države že uporabljajo znižano stopnjo DDV za otroške plenice, vendar pa bi bilo treba sprejeti sklep, da se takšna stopnja razširi na vse izdelke za dojenčke, od hrane do oblačil, za katere sedaj velja najvišja stopnja.

5. Sklepi

5.1 Tema solidarnosti med generacijami ne bi smela privilegirati vprašanja demografije in se omejevati zgolj nanj – čeprav velja upoštevati pomen izziva, ki ga ta predstavlja – pač pa bi jo bilo treba v vedno večji meri uvrščati med prednostne naloge v prihodnjih letih, ki se je bodo morali lotevati tako horizontalni centri odgovornosti (institucije, socialni partnerji, organizacije civilne družbe itd.) kot tudi vertikalni (mladi, starejše osebe itd.), ki so odločilnega pomena za evropski (gospodarski, družbeni in kulturni) razvoj ter za obnovo socialnega pakta, na katerem temeljijo naše demokracije.

Kulture solidarnosti, ki so doslej zaznamovale evropski razvoj, so sčasoma pravzaprav omogočile sprejetje izvirnih in trajnih rešitev, ki so bile odločilnega pomena za človeški, družbeni in gospodarski razvoj Evrope: od nacionalnih sistemov socialnega

varstva do socialnih pravic in dolžnosti, od razvoja državljskih pravic do prepletanja in kontinuitete odgovornosti med generacijami v družini.

5.2 Francoski pisatelj Antoine de Saint-Exupéry je dejal, da nam prihodnosti ni treba zgolj napovedovati, pač pa jo moramo omogočiti. Prizadevati si moramo, da bodo vsi državljani, posebej pa družine in mladi, znova pridobili zaupanje v prihodnost. Tako se mladim ne bo več treba soočati z neugodnim socialnim okoljem glede sredstev, storitev in časa, in svojih družinskih načrtov predstavljati daleč v prihodnost, lahko bodo imeli toliko otrok, kolikor si jih bodo želeli. Občutili bodo trdnost novega solidarnega zavezništva med generacijami, imeli na voljo sredstva, da tudi sami dajo svoj prispevek, in se tako lažje soočali z izzivi naše dobe.

V Bruslju, 13. decembra 2007

Predsednik

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Dimitris DIMITRIADIS

PRILOGA

k mnenju Odbora

Naslednji amandma, ki ga je skupščina zavrnila, je prejel več kot četrtno glasov (člen 54(3) poslovnika):

Točka 4.3

Besedilo se spremeni tako:

„EESO meni, da je treba podpreti ustanovitev observatorija dobrih praks na področju družinskih politik pri Evropski fundaciji za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer, in priporoča, da bi ta postopek potekal ob intenzivnem posvetovanju z akterji civilne družbe, zlasti z združenji družin, in to v vseh fazah, tako pri prepoznavanju dobrih praks kot tudi v primernih trenutkih soočenj in razmisleka. EESO poziva Komisijo, Evropski parlament in Svet, da sprejmejo ukrepe za ustanovitev družinskega observatorija pri Dublinski fundaciji in v ta namen zagotovijo potrebna finančna sredstva.“

Rezultat glasovanja:

Za: 63 Proti: 67 Vzdržani: 22
